

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

A szó hatalma.

Egy futólagos pillantás az egyháztörténelmére kétségbe vonhatatlanul arról győz meg minket, hogy egy keresztyén egyház sem dicsekedhetik lételének oly időpontjával, melynek körén belül valami sectának létezését feltalálni nem lehetne. — E jelenet akkor is előfordul, midőn egy új, a szívek és elmék egyetemét magával ragadó vallási áramlat megkezdí hódító pályafutását. Bámulatos, lehet mondani, titokteljes ama úgy szólván villámszerű gyorsaság, melylyel a keresztyénség ifjú korában terjedett; mindazáltal akkor is találtattak olyanok, kik bár keresztyéneknek nevezték magukat, az általános alapeszmétől egy némely tekintetben eltértek. sectai állást foglaltak. A róm. catholicismus inquisitójának legkérelhetlenebb végrehajtásával, a reformáció a lelkiismereti szabadság sarkalatos tanelvével sem voltak képesek zászlójuk körül a kedélyeket kivétel nélkül csoportosítani. Akár ifjú, virágzó korát éli valamely egyház, akár pedig lételének hanyatlási lejtőjén lefele mozog porladozó hitformáinak sirja felé: secták mindig találtak kebelében. Egyedüli oka e tűneménynek azon elvitázhatlan igazság, hogy vallási irányunknak kizárólagos ura szívünk sugallata és szellemünk meggyőződése. Ebből nincsen kizárva, hogy suggallatunkra és meggyőződésünkre az élet külérdekei és körülményei gyakran döntő befolyással ne volnának. Sőt igenis, sokszor épen ezek szülői érzelmeinknek és gondolkodásunknak. Ezért az egyház mindig azon is volt, hogy azokat, kik szerinte tévutakon mozogtak, tévedéseikről meggyőzze és visszatérítse kebelébe.

Magyarhoni prot. egyházunkban ez idő szerint is létezik egy secta, a „nazarénismus.“ Nem lehet ugyan állítani, hogy kizárólagosan csak saját kinövésünknek mondható az, mert a tényállás mutatja, hogy a nazarénusok propagandát csinálnak a róm. kath. és a gör. keleti egyházban épen úgy, mint nálunk. Természetes azonban, hogy minket legkö-

zelebből csak az érdekel és komoly figyelemre hív fel, mi saját egyházunkban történik. Nem is vádolhat senki, hogy mi e tekintetben gondatlanok volnánk. Egyházi lapjaink folyton figyelemmel kísérik a nazarenismus mozzanatait s nemcsak köz tudomásra hozzák azokat, hanem egyúttal kutatják azon körülményeket is, melyek között az leginkább terjed, hogy így a következtetés fonalán reá akadjanak azon eszközökre, melyekkel a nazarénismus terjedésének elejét vehetni.

Legyen szabad, ez alkalommal azon eszközről említést tenni, melyről a történelem tanubizonyságot tesz, hogy a kedélyek meghódítása körül mindig ellenállhatlan, győzedelmeskedő hatalmat fejtett ki, és a mely — szerény nézetem szerint — a nazarenissmussal szemközt sem veszitené el régi, megpróbált erejét. Mint e rögtönzött elmefuttatásom czíme mutatja, ezen eszköz nem más, mint a szó, a beszéd.

Állításom furesának tűnhetik fel; de ha visszapillantunk azon eljárásra, mely a secták visszatérítése körül, távol minden erőszak és kényszertől, legtöbb sikert mutathat fel a lejárt századok napjaiban: önkénytelenül azon meggyőződés gyökerezik meg az ember lelkében, hogy szellemi életünk és különösen vallási érzelmünk irányoztatására nézve hatalmasabb eszköz a szó-nál nem létezik.

Nincsen szándékom, ezen alkalommal oly idevágó példákra hivatkozni, melyek tényei saját egyházunk terén hódítólag szerepeltek és dicsőségünket megalapítani segitettek. Átmenyek ellenfeleink táborába, egyrészt, hogy kitüntessem, miszerint Róma is, ha a lelkek felett becsületes és tiszteletreméltó győzelmeket mutathat fel, azokat a szó hatalmának köszöni; másrészt azért, mert a protestantismus hódító erejének fentartására okvetlenül szükségesnek tartom, hogy a szó használata tekintetében ezentúl is megtudjuk állani a versenyt nemcsak róm. kath. atyánkfiaival, hanem akár-

mely más keresztyén hitfelekezet vagy egyház szolgálival is.

Állításaim támogatására elegendő volna felemlíteni *Pázmán Pétert*, ki mély műveltsége és kitűnő szónoki tehetségével többet ártott a magyarhoni protestantismusnak, mint ama kemény intézkedések által, melyeket II. Ferdinánd kormányától ellenünk kieszközölt. Részemről legalább úgy fogom fel a dolgot, hogy azon ötven főúri család és azon 60,000 lélek, melyeket áttértett a róm. kath. egyházba, szava hatalmának következtében tagadták meg protestáns létüket.

Azonban a nazarénusokról lévén szó, azokra vonatkozó analógiát keresek a történelemben és így annak fonalán hátrább megyek vissza azon pontig, hol a XV. század első hat évtizedében a *kalocsai, pécsi, bácsi és szerémségi* püspökségek területein husziták és paterenusok tetemes számban találtattak. A husziták, kik Zsigmond alatt minden viszontagságok mellett hazánk északi megyéiben számos telepeket képezvén, innen csakhamar a honunk déli határain régiebb idők óta elterjedett paterenusokkal — egy manichäusi secta — kik velök nyelv- és nemzetiségi rokonságban állottak, érintkezésbe tették magukat s térítési buzgalmutól indítva, itt meghonosultak; különösen oly egyházmegyékben, hol a püspöki székek vagy üresedésben vagy hanyag s rendetlen életű főpapokkal voltak ellátva. A nevezett négy püspökség igen kedvező talajt szolgáltatott törekvéseik érvényesítésére. A jobbakban itt is régen felébredett volt a tudvágy, vajjon a szakadárok tanai biztosabb horgonyt nyújtanak-e a vallásos életnek, mint az uralgó egyház, melynek tanai és fegyelmi rendszabályai magukat eme egyház szolgálait sem bírták tiszta, istenfélő életben megszilárdítani és melynek szent cselekményei igen gyakran a legrútább módon megszenstelenítették. Mohón nyúltak Wiklef és Husz iratai után, és azokat olvasván, örömmel tapasztalták, hogy mind az, mit Wiklef a „harczó egyház tükrében, az igazság, hazugság és ész trialogusában,“ Husz az ő „hatvannyolcz levelében“ és az „Antikrisztus birodalmáról“ szóló iratában tanítottak szívük mélyéből volt mondva és nem késtek a szakadárok közzé lépni. — Bár elveik terjesztése eleinte nagyobb akadályokba nem ütközött, könnyű volt, mégis eleinte csak sűrű erdőkben, sötét pinczékben, félreeső malmokban, elrejtett barlangokban tartották áhitatoskodási összejöveteleiket. Azonban rövid idő múlva nyilvánosan léptek fel és egyházugyülekezeteket alapítottak. Ilyenek 1437-ben a Sze-

rémségben léteztek *Valkó-Váron* és *Kameniczen*, mely utóbbinak papja *Valentin* buzgó terjesztője volt az itt egyesült huszita-paterenus sectának. *Thamásy László*, pozsegai gróf akkori jelentéséből kitűnik, hogy Slavóniában is, vagy helyesebben a Duna és Száva között elnyúló egész területen a legtöbb városban és faluban huszita és paterenus gyülekezetek voltak.

Fessler és Neander után ítélve ezen secták hívői, mig eredeti tisztaságukat megőrizték, a mai nazarénusokkal némi hasonlatosságokat mutatnak fel. Halvány arcú, csendes, magukba zárkozott becsületes, józan és munkás emberek voltak, kik készséggel segítették egymást és kiknek legnagyobb élvezetök, a biblia olvasásából állott, mit barátjaiknak és ismerőseiknek nem győztek eléggé ajánlani. Ezen kívül a nazarénusok módjára csak felnőtteket kereszteltek.

A püspökségek visszatérítési iparkodásai annál sikeretlenebbek voltak ezen secták irányában, minél rendetlenebb volt saját magatartásuk. Kénytelen volt a helyszínén megjelenni a pápa küldöttje, *Montebrandoi Jakab*, ferenczrendű barát, kit Zsigmond 1435-ben az országba hívott volt. És csakugyan mit a pápa mindenhatósága, az érsekek bíboros pompája és a püspökök fénye keresztül vinni nem birt: azt Jakab barát nyájas bánásmódja, asceta élete, *de különösen beszédének kenetteljes, elragadó hatalma* kivivta. Eleinte a paterenusok menekültek előle vagy vissza utasították térítési kísérleteit. *De szava lassanként megigézte őket, megálltak, hallgatták, magokba szálltak szavára, visszatértek az általuk elhagyott anyaszentegyházba: öt év alatt ötven ezer lelket visszatérített, kétszázszázret újra megkeresztelt.* — Kár, hogy későbben visszaélt hivatásával s hogy János nagy-váradai püspök IV. Eugén pápának kénytelen volt róla azt írni, hogy a boldogtalan most azokat, kiket meg nem téríthet, kivégezteti.

Egy, a szó hatalma mellett tanuskodó másik példa *Kapisztrói János*, szintén ferenczrendű barát, kit V. Miklós pápa, mint híres szónokot a cseh thaboriták ellen Isten igéjének és azután általánoságban a törökök ellen indítandó keresztes háború hirdetése végett Németországba küldött és kit III. Calixtus pápa 1455-ben útasított, hogy az összes magyar hadi erőt a török ellen indítsa. Kapisztrói János beavatva korának theologiai vitáiba és ügyes századának műveltségi színvonalán álló jogtudós lévén, a mellett ismervén a földi vándor pszichologiai szükségait és vágyait, szavaival óriási befolyást gyakorolt a kedélyekre. 1451-ben Stirián és Ausztrián keresztül vonulva, minden városból és faluból

fogadtatására tódult a nép, mint mennyei megváltó elébe. A papok teljes templomi ornatusban, keresztekkel, fáklyákkal és szent ereklyékkal; a nép örömrivalgással és zsoltár énekléssel jött elébe; ágakat vágta a fákról s hintették utjára, mint ott a jéruzsálemi nép Jézusnak. Bámulatos volt, mily varázserőt fejtett ki ezen természetére nézve kicsiny, száraz és külsőleg tekintélytelen férfi, ha szava meghangzott. *És előttünk ez még bámulatosabb lesz, ha meggondoljuk, hogy csak latinul szónokolt közönségesen két óra hosszat s beszédei a népnek tolmácsolattak.* — *Hangja, tekintete, arcvonásai és taglejtése villámként megrázkódtatták a hallgatók lelkeit.* Alig érkezett Wiener-Neustadtba 1451. évi jun. 11-én és alig predikált itt jun. 12-én, már is utnak indult oda a Bécs városi küldöttség őt megkérendő, hogy a fővárost is tisztelné meg áldásos látogatásával. Engedvén a meghívásnak és odaérvén, egy templom sem volt eléggé nagy a sokaság befogadására és kénytelen volt egyszer a Carmeliták temploma előtt elnyúló nagy téren szónokolni egy közel 30,000 főnyi hallgatóság előtt. Innen Csehországba ment és itt elbódító szónoklatai által közel 12,000 huszítát térített vissza a kath. egyházba. El lehetne még mondani, mily nagy szolgálatot tett, Hunyadi Jánost hadaiban kísérve, drága hazánknak. Azonban ez mindnyájunk előtt ismeretes, s így felesleges, azt megemlíteni.

E két történelmi példából látni, hogy különösen ott, hol vallási eszméket győzelemre juttatni akarunk, leghatalmasabb fegyverünk a szó. Innen jött, hogy midőn a protestantizmus, anyanyelven hirdetvén a népnek a vallási igazságokat, bámulatos gyorsassággal terjedett, a katholicismus sietett gondoskodni arról, hogy hasonló fegyverzetű bajnokokat állítson a versenyés csatasíkjára s mondhatni, miszerint fáradozását számtalan ponton minket megszégyenítő siker koronázta. Felette nagy érdekünkben áll ezt komoly, egyetemleges figyelemre méltatni; odahatni minden erőnkéből, hogy theologiai intézeteink a mennyire csak lehet, szónokokat neveljenek, mert ezen mesterség nélkül a legszentebb igazság benyomástalanul lebben el füleink mellett és sziveink mélyébe nem hat. Hódító erejét csak úgy tarthatja fel a protestantizmus, ha a vallási remek szónoklat bölcsője marad ezentúl is. — Győztes marad e fegyverrel nemcsak a katholicismussal, hanem minden, bármi nevet viselő és felvevő sectával szemközt is.

Valóban, nem hiábavaló munkát tett e lapok igen tisztelt szerkesztője, midőn „*Temetési szertar-*

tásaink“ című cikksorozatában*) minket más fontos dolgon kívül arra is figyelmeztetett, hogy gyászbeszédeink tekintetében is, az igehirdetés, a helyes és remek szónoklat nélkülözhetlen, ha lelkeket hódítani akarunk.

Richard von der Alm is, midőn az „*Új egyház*“ szervezetét adja, kiemeli, miszerint első sorban oda kell hatni, hogy az „*Új egyház*“ theologusnak csak oly egyént fogadhat el, kinek minden természeti arravalósága meg van, hogy helyes képzés segítségével kitűnő egyházi szónokká válhassék.

Akármit tervezgessünk, maradandó dicsőségünket más nem alapíthatja meg, mint a *szónak hatalma!*

Bierbrunner Gusztáv.

Feleletek,

az „*Aradvidéki tanító-egylet*“ által, a tanítónők alkalmazása tárgyában felvetett kérdésekre

(Vége.)

A tanultak átadása, vagyis a tanítás, nem elméleti, hanem tisztán gyakorlati foglalkozás. Eredménye főképp a tan módszer helyességétől függ és attól, hogy milyen az illető tanító begyakorlási erélye s kitartása. Tagadhatatlan ugyan, hogy az átadási ügyesség, mint alaptehetség, természet adománya; de ez is, épen úgy, mint a szellemi tehetség, gyakorlás s különösen szemlélet által erősödik. Egy tanító, ki a természettől átadási ügyességgel nagy mérvben van megáldva, a legrosszabb tan módszer mellett is mutat fel olyan tanítási eredményt, mint a melyet egy átadási ügyességet igen kis mérvben örökölt tanító, a legjobb tan módszer mellett felmutathat. A tanítás kitűnő eredménye pedig csak ott mutatkozik; hol a tanító a természettől kitűnő átadási ügyességgel van felruházva s e mellett a legjobb tan módszert, begyakorlási erélylyel és kitartással egyesítve, kellőképen alkalmazza. Minden tekintetben kitűnő tanító tehát csak az lehet, a ki tanítónak született s e mellett az iskolában és az életben megszerezte mindazon elméleti s gyakorlati kellékeket, melyek a tanítás kitűnő eredményét biztosítják.

Mint hogy pedig a tanítás kitűnő sikerét biztosító elméleti és gyakorlati kellékeket, a tudomány és élet iskolájában, csak úgy megszerezheti egy nő, mint a férfi; s mint hogy a nő ép úgy születhetik tanítónak, mint a férfi: látni való hogy egy tanult nő mindig taníthat úgy, mint egy tanult férfi.

Ha a tananyagot lényege szerint felkarolni, a tan módszer kellőképen alkalmazni, a begyakorlásnál kellő erélylyel és kitartással rendelkezni, szóval a sikeres tanítás legfőbb kellékeivel birni kizárólagosan tanult férfi hivatása, hogy ne mondjam, tanult férfi rendeltetése volna: minden tanult férfinak sikeres tanítónak kellene lennie. Ez azonban nem így van; sőt az eddigi rövid gyakorlat is mutatott már fel olyan tanult tanítónőket, kik mellett egy némely tanult tanító meg sem állhat. Miből következik, hogy az

*) Szerzőtől bocsánatot kérek; de e helyet, mint rám vonatkozót, megrövidítettem.

említett tanítói tulajdonságokkal nem kevésbé bírhat a nő, mint a férfi-nem.

A kedély milyensége a szív alkotásától függ. A nőszív alkotása lényegesen különbözik a férfiszív alkotásától. A nő kedélyvilága is tehát kell, hogy lényegesen különbözzék a férfi kedélyvilágától. A nőszív alkotásánál fogva olyan, hogy gyöngéd érzelmekre, vidámságra, félnkségre s szenvedélyességre hajlandó; s a nő, természetes körülmények között, mindenkor gyöngéd, vidám, félnk és szenvedélyes. Ha nem ilyen: azért van, mert nem természetével egyező befolyások hatása alatt áll, vagyis azért, mert nála a kedélyvilág kormányán nem a szív ül, mely pedig egyedül van hivatva a kedélyvilág kormányására.

A milyen az ok: olyan az okozat. Gyöngéd érzelmű s félnk tanító nem nevelhet erős érzelmű s bátor tanítványokat. Minthogy pedig egy férfuban épen az érzelm erőssége s a bátorság, mint az erős akarat és jellemzi-lárság alapfeltétele, nélkülözhetlen kellékek: fiu gyermek nevelését sohasem biznám egészen nőre, nem, még akkor sem, ha az a nő édes anya volna. Az akarat, gondolkodás és cselekedet irányát fiugyermeknél csak férfi adhatja meg úgy, hogy az a gyermek élethivatásának, természetének megfelelőleg neveltessék.

Egy tanult nő tehát, szerintem, a tanultakat bárkinek is csakugy átadhatja mint egy tanult férfiú, vagyis csakugy képes amaz tanítani, mint emez.

Nevelés tekintetében azonban nem így áll a dolog. Nő, helyes irányban, csak nőt nevelhet.

Minthogy pedig bármely iskolában is nemcsak tanítani, de nevelni is elengedhetlen kötelessége egy tanítónak; nő csak leánytanító, azaz nótanító lehet. S vajha minden leányiskolát nő vezethetne s taníthatna! Az az idő azonban, a mikor a leánygyermekeket országszerte, úgy az alsóbb mint a felsőbb tanintézetekben csak nők fogják vezetni és tanítani — nagyon mesze van még.

Mily korban lépjen a nő nyilvános tanítói pályára? E kérdésre legkönnyebb kielégítő feleletet adni: mikor kezében van a tanítói oklevél. Hogy azonban idő előtt meg ne szerezhesse ezt egy nő, sőt egy férfiú sem: arról gondoskodni azok kötelessége, kik tanítóképezdéket tartanak fenn.

Hátra van, hogy feleljek az utolsó s legnehezebb kérdésre; férjezett tanítónő alkalmaztassék-e?

Egy férjezett nő világa nem terjedhet túl a házi, a családi kör határán, bármily szűk legyen is az. Ha ezen túlterjeszkedik: megsemmisül, mint a folyó, mely medrét elhagyva a világtengerbe szakad. Egy nő elengedhetlen jellemvonása, rendeltetése: a háziasság. A házhoz, a családhoz van az ő élete fűzve, mint a virág élete a földhöz, melyből a tápot nyeri, mint a folyondár élete a fához, melybe gyökereit veri. Ha a férjezett nő iskolatanító: nem lehet háziasság, nem építheti az ő házáat. S ha nem azt építi: nem él hivatásának rendeltetésének.

Egy férjezett nő legfőbb hivatása s rendeltetése az, hogy *anya* legyen. És ha anya: kell, hogy minden gondolata, szívének minden dobbanása az egy kedves tárgy, gyermekei körül összpontosuljon s egész lénye gyermekeiben olvadjon fel. Egy anya, legszentebb kötelességének hanyagolása, elmulasztása nélkül, nem lehet iskolatanító. Avagy gondoljátok-e, hogy egy hivatásának élő anya, a mások

gyermekeiért, ott hagyná beteg gyermeke bölcsőjét vagy ágyát. Azt hiszitek, hogy midőn az anya, kezeit imára kulcsolva s könnyek között esdekel beteg gyermeke életeért, mikor ráborul a kis szenvedőre s szerelme csókjában mintegy önéletét akarja belé lehelleni, azt hiszitek, hogy ilyenkor van lelki ereje más, tehát iskolai kötelességet is teljesíteni? Óh ne higyjétek ezt! Hiszen még egy apa sem képes tanítani akkor, ha kedves gyermeke beteg; pedig tudja, hogy éber anyai gond lesi ott benn beteg gyermekének minden mozdulatát s virrasztja beteg gyermekének álmát. S ha ezt nem hiszitek: ne higyjétek azt sem, hogy egy anya iskolatanító is lehet. Ellenkezik ez a természet törvényével, ellenkezik a nő legszentebb hivatása s rendeltetésével.

Meggyőződésem szerint tehát a nő csak addig lehet tanító, míg hajadon, vagy ha már gyermektelen özvegy.

De, mondja talán valaki, így a tanítónő pályája legtöbb esetben igen rövid s nem egyéb a mindennapi kenyér biztosításánál. Ugy van valósággal! S épen azért az én nézetem az, hogy egy apa, kinek nincs oka leányát pártában maradástól félni, ki tudja, hogy az ő leánya, férjhezmenetelig, önmaga is képes magát tisztességesen fentartani, az én nézetem, mondom, az, hogy egy ilyen apa felesleges s szükségtelen fáradságot és kiadást tesz akkor, ha ilyen leánygyermekét tanítónőnek képezteti.

Vagy, ha az élet keserű tapasztalata arról győzte meg a leányaik jövője miatt aggódnó édes apákat, hogy mai világban a legjobb, legszorgalmasabb leány is pártában szokott maradni, ha szegény: ám képeztessék, még magok megerőltetésével is, tanítónőkké leányaikat; de csak addig engedjék őket tanítóskodni, míg férjhez mennek s akkor hadd éljenek ők hivatásuk- és rendeltetésüknek, t. i. a háziasság- és anyaiságnak!

Engem azonban, megvallom, e tekintetben, nem nyugtat meg az a biztatás, hogy egy nő férjhez menetelét jobban biztosítja az ő hivatala, vagyis biztos kenyere, mint egyéb tulajdonságai. Én mint apa, sohasem adnám leányomat olyan férfiúhoz, ki csak azért nősül meg, hogy legyen kenyérkeresője. Kenyeret keresni: férfi-kötelesség! A nő csak takarítsa meg férje keresményét, s ha megtakarítja: nemcsak közkereső, hanem közös birtokos is az ő férjével. Egy önérzetes férfiú pedig sohasem engedheti meg azt, hogy az ő nejének külön kenyérkereső hivatala legyen!

Ágya, febr. 13. 1880.

Nagy Sándor,
ref. lelkész.

(Vége köv.)

A domesztikáról.

(Folytatás.)

6. *Tisza-Dada*. Szabolcsmegyében, árvizjárta talajon. Összes lakossága 2398; ebből ref. vallású volt 1870-ben 1551, tehát 64.67%; ma a ref. lelkek száma 1650, tehát mintegy 100 lélek szaporodás. Összes földje 8501 kat. hold. Ebből a ref. egyházé 146 hold és 613 □ öl (1200 □ öles), melyből a lelkész használ 59 holdat 351 □ ölet, a tanítók 47 holdat 988 □ ölet, maga az egyház 36 holdat 1086 □ ölet, az egyház más cselédjei 2 hold 588 □ ölet. Alapítványa 375.00 frt melyből 311.00 frt egyházi, 44.00 frt ne-

velési célra jövedelmez. Követelése tőkék s hátrányokban 409.80 frt, 281 köből 2⁶/₈ véka roz. Templomán kívül van paplaka s két iskolája, melyek mellett a tanítók lakást kapnak. Tanköteles a lelkek 10.84%-a; iskolába jár a tankötelessék 87.71%-a, elhalt a tank. —%-a, nem jár a tank. 12.29%-a. A tankötelessékből esik egy tanítóra s tanteremre 89 gyermek, a feljárókból 79. Jelenleg elég iskolája van. Egy évi jövedelme egyházi adó vagy párbérből 172.83 frt, 162 köből ¹/₈ véka roz. Elegyesekből 1077.44 frt, 232 kb. 2⁴/₈ véka roz; ebből egy évi perselypénz 6.30 frt. Jövedelméből kiad a lelkésznek és két tanítónak 189.83 frt, 105 kb. rozst; gondnok s cselédeknek 50.00 frtot s 8 köből rozst; elegyesekre 500.67 frtot. Az egyházi adóból egy lélekre 10.47 kr, 15.71 itcze roz; perselypénzből 0.38 kr. esik. Egy évi kiadásának 54%-át adja a behivatalnokoknak. Épületei tűzkár ellen biztosítva vannak.

7. *Tisza-Dob*. Anyaegyház. Szabolcsmegyében, a Tisza déli fordulatánál, árvizjárta földön. — Összes lakossága 1870-ben 3009; ebből ref. vallású 2056, tehát a lakosság 68.32%-a; ma ref. vallású 2080, a szaporulat csak 24. — Összes földje 13,486 kat. hold. Ebből a ref. egyházé 1200 □ öles 195 hold s 600 □ öl; melyből 3 hold 600 □ ölet az egyház, 107 hold 300 □ ölet a lelkész, 76 hold 900 □ ölet a tanítók használnak. Alapítványa 789.50 frt, mely nevelési célra jövedelmez. Követelése hátrányokban 1905.95 frt. Templomán kívül van paplaka, 2 fiu- és 1 leányiskolája, melyek mellett a tanítók lakást kapnak. Tanköteles a lelkek 10.76%-a; iskolába jár a tank. 74.11%-a; elhalt a tank. 11.16%-a; nem jár a tank. 14.73%-a. A tankötelessékből esik egy tanteremre s tanítóra 74 gyermek; a feljárókból 55. A törvények értelmében iskolára több nem kötelezhető ugyan, de tekintve, hogy a fiuknál, kik feltehetőleg annyian vannak, mint a leányok, már két tanító van alkalmazva, előbb-később csakugyan meg kell osztani a leányiskolát is, melynek tanítójára több esik 100 tankötelezettnél. Egy évi jövedelmi alap egyházi adóból 783.53 frt, 21 köből 1 véka búza, 86 köből 2 véka roz; egyébből 2247.90 forint, ebben egy évi perselypénz 12.10 forint. Jövedelméből a behivatalnokoknak ad 161.60 forintot, 20 köből 2 véka búzát, 45 köből 2 véka rozst; a gondnokok s más cselédeknek 37.00 frtot, 2 köből búzát, 13 köből rozst; egyéb kiadása 700.54 frt. Egy évi adóból egy lélekre 37.67 kr., 1.63 itcze búza, 6.65 itcze roz, 0.58 kr. perselypénz esik. Az összes kiadás 35%-a adatik a behivatalnokoknak. Épületei tűzkár ellen biztosítva vannak.

8. *Tisza-Eszlár*. Anyaegyház. Szabolcsmegyében, közel a Tiszához, árvizjárta talajon. Összes lakossága 1870-ben 2147 volt; ebből ref. vallású 1014, tehát 47.23% vala, azóta a lelkek száma 1001-re apadt, tehát 13 fogyás van. A többség vegyes. Összes földje 9691 kat. hold, melyből a ref. egyházé 1200 □ ölével 87 hold s 100 □ öl. Ebből a lelkész használ 53 hold 200 □ ölet; a tanítók 24 hold 900 □ ölet. Alapítványa 480.00 frt 105 köből roz takarékmagtárban, mely iskolai célra jövedelmez. Ezen magtár ad évenként 20 köblöt az egyik tanító fizetéséhez, 2 köblöt a gondnokéhoz. Követelése hátrányokban 380.98 frt, 103 köb. roz. Templomán kívül, mely javításra vár, van paplaka, két — egy fi-, egy leány- — iskolája, melyek mellett a tanítók lakást kapnak. Fizet lelkészt és két tanítót. Tanköteles a

a lelkek 9.09%-a; iskolába jár a tank. 78.02%-a, elhalt a tank. 21.98%-a, iskolázatlan nincs. A tankötelessékből egy tanítóra s tanteremre esik 45 gyermek, a feljárókból 35. Egy évi jövedelme egyházi adóból 217.60 frt, 54 köből 3²/₈ véka roz; egyébből 590 frt 49 kr, 106 köből ⁹/₈ véka roz. Ebből kiad a behivatalnokoknak (a magtár által adott 20 köblöt is számítva) 150.00 frtot, 71 köből 2 véka rozst; gondnok s más cselédeknek 56.00 frtot, 2 köb. 2 véka rozst; elegyesekre 221.11 frtot. Az egyházi adóból egy lélekre 21.73 kr, 8.72 itcze roz; a perselypénzből, mely egy éven át 3.21 frt, 0.32 kr. esik. Kiadásának 63%-a megy a behivatalnokok fizetésére. — Épületei tűzkár ellen biztosítva vannak.

9. *Földes*. Anyaegyház. Hajdumegyében, fekete földön. Összes lakossága 1870-ben 4549; ebből ref. vallású 4492, tehát 98.74% volt; most a lelkek száma 4556. (?) Összes földje 9973 kat. hold. Ebből 1200 □ öles 68 hold és 1150 □ öl a ref. egyházé, melyből 36 hold 250 □ ölet az egyház, 15 holdat a lelkész, 17 hold 900 □ ölet a tanítók használnak. Alapítványa 2265.78 frt, mely nevelési célra jövedelmez. Követelése hátrányokban 801.87 frt, 81 köből 1²/₈ véka búza, 59 köből ⁴/₈ véka árpa. Templomán kívül van paplaka, mely újításra vár, 3 külön új iskola épülete, melyből egy fi- és kettő leányiskola, és egy külön tanító laka. Fizet egy lelkészt, három fi- és két leánytanítót. — Tanköteles a lelkek 12.62%-a (sok), iskolába jár a tank. 70.08%-a, elhalt a tank. 26.10%-a, nem jár a tank. 3.82%-a. A tankötelessékből egy tanteremre s tanítóra esik 115 gyermek, a feljárókból 80. — A XXXVIII. t. cikk szerint, egy tanítóra s tanteremre 80 növendéket számítva, még két tanterem s tanítói állomás kell, mi 6000 frt egyszer s mindenkorra teendő kiadást s 1000 frt évi átalányt vesz igénybe. — Egy évi jövedelme egyházi adó s tandíjból: 1157.00 frt; 283 köből 2 véka búza, 192 köből 2 véka árpa; egyébből 3990.26 frt, 50 köből ³/₈ véka búza, 7 köből 2⁴/₈ véka árpa. Egy évi perselypénz 28.09 frt. A behivatalnokok egy évi fizetése 1440.20 frt, 226 köből ⁴/₈ véka búza, 96 köből 2 véka árpa; a gondnok s más cselédeké 54.50 frt, 25 köből 3⁶/₈ véka búza s 4 köből ⁴/₈ véka árpa; elegyes kiadás 2850.69 frt. Az egyházi adóból egy lélekre 25.39 kr, 9.95 itcze búza, 6.76 itcze árpa, a perselypénzből 0.63 kr. esik. A kiadás 54%-a megy a behivatalnokok fizetésére. Épületei tűzkár ellen biztosítva vannak.

10. *Hadház*. Anyaegyház. Hajdumegyében homokos földön. Összes lakossága 1870-ben 7024; ebből ref. vallású 6585, tehát 93.75% volt, ma 7004, tehát tetemes szaporodás van. Összes földje 23,197 kat. hold. Ebből a ref. egyházé 1200 □ ölével 179 hold 632 □ öl, melyből 32 hold 460 □ ölet az egyház, 67 hold 172 □ ölet a lelkész s 180 holdat a tanítók használnak. — Alapítványa 9685.57 forint, melyből 2097.57 forint egyházi, 7588.00 forint nevelési célra jövedelmez. Követelése 13869.81 frt, 2338 köből ⁴/₈ véka roz. Új, két tornyú templomán kívül meg van még ó-temploma is, azonkívül paplaka, egy fi- és három leányiskolája. Fizet a lelkészen kívül négy fi-, három leánytanítót s egy orgonistát. Tanköteles a lelkek 14%-a (nagyon sok); iskolába jár a tank. 53.32%-a, elhalt a tank. 38.94%-a, nem jár a tank. 7.74%-a. A tankötelessékből egy tanteremre s tanítóra 122, a feljárókból 65 gyermek esik.

A XXXVIII. t. cz. szerint egy tanítóra s tanteremre 80 gyermeket számítva kell 5 tanterem s tanítói állomás, mi 15,000 frt egyszersmindenkora teendő kiadást s 2000 frt évi átalányt igényel. Egy évi jövedelme egyházi-adó s tandíjből 1141.92 frt, 493 köb. $2\frac{1}{8}$ v. rozs; elegyesekből 16548.92 frt, 2308 köböl 2 véka rozs, $3\frac{1}{8}$ véka tengeri. Ebből kiad a belhivatalnokoknak 1345.00 frtot, 454 köböl rozst; gondnok- s cselédeknek: 228.75 frtot, 10 köböl rozst; elegyesekre 2247.08 frtot; tehát az összes kiadás 58%-a a belhivatalnokoké. — Az egyházi adóból egy lélekre 16.30 kr, 11.27 itcze rozs, a perselypénzből, mely egy éven át 18.16 frt, 0.26 kr. esik. — Épületei tűzkár ellen biztosítva vannak.

Zsigmond Sándor.

(Folyt. köv.)

A nagy-szalontai ref. egyházmegye tavaszi közgyűlése.

Egyházmegyénk ápril 1-én tartotta tavaszi közgyűlést a nagy-szalontai gymnázium nagy termében nagytiszt. Nagy Dániel esperes s nagymélt. Tisza Kálmán egyházmegyei gondnok elnöklete alatt. Lelkészek, tanítók s képviselők közép számmal vettek részt e gyűlésen, melynek következő közérdekű tárgyai voltak.

1. Esperes ur megnyitó beszédében vázlatosan előadja azon nevezetesebb erkölcsi, szellemi és anyagi mozzanatok, melyek egy év alatt az egyházmegye beléletében nyilvánultak; s míg egyrészt örömmel constatálja egyes egyházak egyetemes előhaladását, másrészt fájó kebellet mutat az anyagi romokra, miket a mult évi vizár okozott 3 aradmegyei egyházban, hol Bél-Zerénd csak templomával mutatja, hogy itt egykor egyházközség létezett. — Üdvözli végre egyházmegyei gondnok urat, kinek személyes jelenléte a közgyűlés összes tagjaiban benső örömet keltett, üdvözli az egyházmegye összes hivatalnokait, képviselőit s a gyűlést megnyitottnak nyilvánítja.

2. Az egyházmegye által megválasztott újabb tisztviselők, u. m.: Dr. Kiss Ferencz világi főjegyző, Szaniszló Gábor egyházi főjegyző, Benedek László világi aljegyző és Böszörményi Károly egyházi tanácsbíró székeiket elfoglalják.

3. Olvastatott az esperesi tartalmas jelentés, mely feltünteti a) az anyagi, b) a szellemi, c) a vallás-erkölcsi élet előhaladását, általában hű képet mutat az egyházmegye életének ezen három tényezőjéről. — A mi az anyagiakat illeti, daczára a jelen idő nyomasztó voltának, az egyházmegye legtöbb egyházában anyagi tekintetben haladás észlelhető. Építkezések s adományozások több helyütt történtek. — Van azonban néhány egyház, hol az egyházmegye régiebb rendeletei nem teljesítettek, főképen iskolaépítés s javításokat illetőleg, ezen egyházak most szigorúan útasítatnak e rendeletek teljesítésére. Említésre méltó, hogy Gyoronkon a minisztérium által 10 hold föld adományoztatott csekély árenda mellett az Apati-féle 100 kőső helyett. Egyházmegyénk árvizkárosult egyházai s belhivatalnokai részére esperes úrhoz 2271 frt küldetett be, mely kiosztott az illetők között. — Az egyházmegye szellemi életére vonatkozólag több örvendetes pont tűnik ki a jelentésből. A rendes iskoláztatás fokoként szélesebb mérveket ölt, ismétlő iskolák több helyen állítottak fel. — Kimondatott,

hogy a nyári iskoláztatás ott, a hol eddig szünetelt, haladéktalanul lépjen életbe. A vallás s erkölcsi élet az egyházmegye területén általán véve kielégítőnek mondható. — Bibliamagyarázat több egyházban tartatik a kiszabott időn kívül is, mely egyik ellenszere a nagy mérvben terjedő nazarenismusnak. Örömmel üdvözli egyházmegyénk a Czelder ur által szerkesztendő „Vasárnap“ című lapot s kifejezi, mint testület, hogy az egyházmegyében minél szélesebb körben elterjedését óhajtja. Hogy a vallásos élet minél nagyobb lendületet vegyen, felhivatnak a lelkészek, hogy a cathedrális teendőkön kívül socialis és oktatási úton is igyekezzenek e szent cél elérésére hatni.

4. Szomorú esemény gyanánt merült fel a tamásdai egyház tagjainak azon közönyössége, hogy az egyháztagok közül több idő óta gondnokságra sem szép szóval sem hatásosabb eszközökkel nem vállalkozott senki sem. Ez ügy kiadatik a visitációnak, hogy a törvényekben gyökerező úton (ha ugyan van ilyen törvény?) hasson oda, hogy a gondnokság betöltessék.

5. Olvastatott a közoktatás szervezetének átnézésére kiküldött bizottság jelentése, melyből csakis e főbb pontokat említem meg. A bizottság ez idő szerint nem véli oly széles alapokon kiterjeszhetőnek a köznevelést, főképen anyagi hiányok miatt. Óhajtja, hogy főbb tanintézetek anyagi és szellemi erőre nézve felemelkedjenek a mai kor színvonalára, de ezt csakis az erők egyesítésével lehet elérni; még pedig úgy, hogy a jogi facultásokról ez idő szerint mondjunk le stb. ezek helyett szervezzünk egy bölcsészeti facultást, mint a mely jobban megfelel a magyar prot. egyház intenciójának. — A középiskolák szervezetét sem helyesli egészben úgy, a mint a szabályzat ajánlja, mert némely középiskolák fennállása kevesebb tanerővel is szükséges nemzetiségi szempontból is. — A népiskolai szabályzatra miután több észrevételt tesz a bizottság, kinyilatkoztatja, hogy az anyagilag gyenge és csekély népességű egyházakban a lelkész-tanítóságot óhajtja felállíttatni tisztességes fizetés mellett. Az egyházmegye a bizottság véleményét magáévá tevén, azt egész terjedelmében jegyzőkönyvbe vezetni határozza.

6. Anton a lelkész Kálmán Elek lemondván a lekipásztorságról, miután a lelkészválasztással megbízott tanácsbíró urak mult hóban nem jelenhettek meg, ápril 12-re tüzetett ki a választás.

7. Az aradi ügy, mint az egyházmegye tengeri kigyója ismét felmerült, ezuttal azonban higgadtabb hangulat közt tárgyalatott az. — Esperes ur személyesen megjelenvén Aradon, nagy nehézségek leküzdése után sikerült a lemondott egyháztanácsot az ügy végleges elintézéséig visszaállítani s egyúttal belenyugvásukat megnyerni arra nézve, hogy lelkészek a felső-törvényszék itéletéig állásában megmaradjon. Az egyházmegye bár ragaszkodik előbbeni végzéséhez, indokoltnak tartván azt, esperes urat nem hívja fel határozata végrehajtására, az egyházkerületi gyűlés közel léte miatt.

Ezen ügy végleges eldöntése kétségen kívül felette kívánatos az aradi egyház nyugalma, sőt létele szempontjából is, mert a hol a kedélyek annyira el vannak keseredve, hogy többen a keresztelést oláh pópákkal végeztetik s a temetési eseteknél minden egyházi szertartást mellőznek,

ott csakugyan baj van in capite et membris. Egyházmegyénk kétségkívül túl-szigorúan járt el, midőn az „ense recidendum“ elvet követte, megfosztván a lelkészt nem egészen indokolható módon, lelkészi állomásától, sőt jellegétől is. E túlszigorú eljárás vonta maga után püspök úr ő nagyságának humanus és törvényekre fektetett igazságos javallatát, melynek szép szövegét a ki hallotta s szellemét átértette, lehetetlen hogy hódoló tiszteletét ki ne fejezze főpásztorunk apostoli szelid, de igazságos eljárásáért. Minden kétségen felül áll, hogy az aradi lelkész ottani helyén tarthatatlanná tette magát nem annyira morális tekintetek miatt, hanem tapintatlansága és mondjuk ki bátran: tudatlansága miatt. Mert az ott felmerült esetek bár az egyház intelligens részét is terhelik, kik a principiis obsta elvét nem követve, akkor állottak elő, quum mala per longas convaluere moras, mindamellett a lelkészre is nagymérvű felelősséget hárítanak, ki úgy látszik az egyházban független szerepet folytatván, amaz elvet követte: az egyház én vagyok! Mert ha különösen oly egyházban, mint az aradi, mely egyik védbástya volna délen a protestantismusnak s a magyar nemzetiségnek, a lelkész apostoli buzgósággal őrt nem áll s fel nem övedzi magát a protestáns tudományosság eszközeivel, nem lehet ott szó sem külső sem belső egyházi életéről. A mely lelkész mai időben mereven tartózkodik a társulási szellemtől, nem ismer sem collegialitást sem tractust, lehetetlen, hogy alant ne maradjon a protestáns papi ismeretekben, ennél fogva szellemi kormányzata is alkalmatlan s nem építhet, csak ronthat az egyház épületén. Ily motívumok működtek közre az aradi egyház ügyeinél is, s valószínűleg a gordiusi csomó már rég ketté lett volna vágva, ha a tractus a nem egészen indokolható kizárás helyett oly közvetítő eszközöz nyúl, hogy a lelkészt csere útján más egyházba helyezze át.

8. Fekete-Tótról a lelkésztanító ellen újlag beadott kérvény ezúttal nem vétetett tárgyalás alá, miután az ügy az egyházkerületen döntetik el véglegesen. — Ohajtandó volna, hogy ezen elmérgesedett ügy is valahára végmegoldást nyerjen, mert bár az illető lelkésztanítónak vannak is gyöngeségei, de a panaszlók még hibásabbak. Míg a lelkésztanító könnyedén vett mindent, nem volt panasz ellene, de mihelyest erélyt mutatott, pereátot kiállottak az érdekeltek szegény fejére.

9. Olvastatott az árpádi egyház presbyteriumának azon kérvénye, melyben kéri az egyházmegyét, hogy engedjék meg az egyháznak, miszerint a belhivatalnokokra is egyházi adó vettessék. Mint törvényellenes kérelem rosszalattott, s visszautasított.

10. Szöcs Imre, bélzeréni lelkész állomást, vagy segélyt kérő folyamodványára az egyházmegye azt határozta, hogy miután Bél-Zerénd még nem alakult át új egyházközséggé, addig is mig tény leendő Bél-Zerénd áttelepítése a báró Simonyi Lajos által ajánlott helyre, lelkész és tanító maradjanak állomásaikon.

11. A n.-szalontai egyházmegye alapítványára a debreczeni főiskolában tanuló Turzó Lajos VI-ik oszt. és Kovács Dániel tanulók vétettek fel.

12. Határozatba ment, hogy addig is, mig végleges intézkedés történend, a fegyelmi vizsgálatok elrendelésénél a küldöttség költségeit a tractus pénztára előlegezze, az

illető ügyfelek utólagos megtérítésére köteleztetvén a költségeknek. Ellenben a magán panaszosok kötelesek a költségeket előlegesen lefizetni.

13. A n.-szalontai belhivatalnokok módosított díjlevele helyben hagyatott

14. Az esperesi fizetés javítása tárgyában kiküldött bizottság javaslata, mely szerint az esperesi tiszteletdíj 300 o. é. frtra emeltetik, elfogadtatott.

15. A gyámintézeti pénztári számadást vizsgáló küldöttség jelentéséből kitűnt, hogy a pénztár jelen állása 18,600 o. é. frt.

Ezekon kívül több apróbb ügyek, tanítói változások intéztettek el a délutáni gyűlésen. Délben pedig a közebéden Tisza Kálmán ő nagyméltósága is részt vett, kedélyesen töltvén az időt ismerősei körében.)*

Sipos Imre.

A tiszántuli ref. egyházkerület tavaszi közgyűlésének közérdekű tárgyai.

A nagy-szalontai egyházmegyében esperestté Nagy Dániel komádi lelkész választatván meg, hivatali esküjét letette.

A debreczeni egyház főgondnoka Sápi Sámuel szintén ez alkalommal foglalta el helyét az egyházkerületi tanácsban.

Az egyházkerületi világi aljegyzőre beérkezett szavazatok felbontásával megbízott küldöttség bejelentette, hogy 333 szavazattal dr Farkas Antal szatmári ügyvéd s az ottani ügyvédi kamara elnöke választott meg világi aljegyzővé; dr. Kovács Sándorra 112, Körösi Sándorra 94 szavazat adatván.

Az első lelkészképeségi vizsgát 23, a második vizsgát 20 atyafi tette le, kik is mindnyájan bizonyítványokkal látatnak el. Az első vizsgát tett atyafiak: Szabó Lajos, Bagdi János, Medgyesi Lajos, Kolombán Áron, Sörös János, Nagy Endre, Varga Lajos, Nagy Dániel, Nagy Lajos, Boross Mihály, Asztalos Sándor, Nánássy Imre, Sarkadi N. Imre, Szondy György, Aracs Gyula, Szabó Elek, Veress Imre, Ungvári Gyula, Torma Károly, Juhász Kálmán, Nagy Kálmán, Kürthy Károly, Erdős József; minden tantárgyból kitűnő osztályzatot nyertek: Varga Lajos, Szondy György, Szabó Lajos és Erdős József. — Második vizsgát tettek: Matéka József, Hajdú Zsigmond, Nagy János, Marjai Péter, Szondy János, Csák Máté, Bányai László, Klusovszky Endre, Bányai Sándor, Surányi Lajos, Szücs József, Tegze László, Kormány Lajos, Sarkadi Mihály, Molnár Mihály, Bánóczy Endre, Földvári Gerzson, Molnár Miklós, Kálmán Sándor, Szalai József. Minden tudományból kitűnő osztályzatúak: Hajdú Zsigmond és Bánóczy Endre.

Az egyetemes konvent jegyzőkönyve alapján az országos központi énekügyi bizottság felállítása elfogadtatott, s az ezen egyházkerületbeli énekügyi bizottság elnöke Kiss Áron esperest megbízott, hogy minden alkalommal, midőn a központi bizottság üléseit tartja, gondoskodjék, miszerint azokban a tiszántuli egyházkerület legalább 2 tag által képviselve legyen. A tiszántuli egyházkerületben az énekügyi bizottság tagjai: Kiss Áron, Lugossy József, Szabó János, Illyés Bálint, Lukács Ödön és Balogh Ferencz.

A vasárnap megünneplése tárgyában következő értelmű végzés hozatott:

Mielőtt az egyházkerületi közgyűlés a vasárnap megünneplése ügyében a részletes teendők felett tanácskoznék, hogy t. i. a mi viszonyaink között mik volnának a czélszerű eszközök és módok, melyek által a vasárnapnak nem csupán munka-szünetelés alakjában, hanem valóban vallásos értelemben vett megszentelése előmozdítható lesz, szükségesnek tartja bevégni, hogy az egyetemes konvent által a belügyminiszteriumhoz épen e tárgyban intézett kérvénynek minő

*) E czikk előbb nem közöltetett.

eredménye és sikere leendő; egyszersmind hogy e fontos, társadalmi és egyházi életünkre mélyen kiható kérdésben a teendők nézve annyival inkább tájékozva legyen, egy küldöttséget biz meg, melynek feladata ezen ügynek tanulmányozása, a külföldön már ily célból alakult társulatok intézkedéseinek megfigyelése mellett a czélszerű eszközök és módok kikeresése, melyek által ezen egyházkerületben a vasárnap és ünnepnapok megünneplése teljesen biztosítva és ellenőrizve lehessen. Ezen bizottság tagjaiul megválasztottak: Pápay Imre esperes elnöke alatt Lukács Ödön, Ujfalussy József, Nagy Pál, Balogh Ferencz és Joó István.

Nem mulaszthatja el azonban jelen alkalommal is az egyházkerületi közgyűlés, hogy a lelkipásztorokat s általában az egyházközségek presbyteriumait hatályosan föl ne hívja, hogy a vasárnap megünneplése tárgyában a községi előljárással egyetértőleg annak szorgalmazása mellett minden eszközt felhasználni igyekezzenek, s a hol visszaélést, hanyagságot, vagy mulasztást tapasztalnak e téren, a lehető erélyes orvoslásról gondoskodjanak.

Jelentetett, hogy a b.-ujfalui egyházban a baptismus jelentkezik, erre s a nazarénismus terjedésének megakadályozására következő végzés hozott:

Az egyházkerületi közgyűlés ezen fel-fel tűnedező vallási rajongás orvoslására és terjedésének megakadályozására legbiztosabb és célravezető eljárásnak tartja, ha a lelkipásztori gondoskodás éber figyelemmel örködik és vigyáz s mindenütt, hol ilyen kórtűnet mutatkozik, ker. szeretetteljes figyelemmel, jó akaratú tanácsával siet a nyugtalankodó, aggódo és tévedezni kezdő lelkek megnyugtására és felvilágosítására; felhivatnak azért egyházkerületünk azon pontjain működő lelkipásztorok, a hol ilyféle vallási rajongás és tévedezés jelentkezik, hogy az Isten igéjével felfegyverkezve, annak hatalmával és erejével orvosolják a betegséget, oszlassák el a ködös elmék borongásait és homályosságát, a szeretet szavaival győzzék meg a tévedezőket, minden külső kényszerítő eszközöket s a hatalom parancsszavát, lelkipásztori bölcsességgel gondosan elkerülvén, jól tudván, hogy Isten országát egyedül szellemi fegyverekkel lehet ép úgy terjeszteni, mint ápolni a lelkekben; minden más hatalommal való kényszerítés csak elfásítja, keseríti a kedélyeket, annyival szívósabban ragaszkodván a téves nézetekhez, melyeknek jelentősége és fontossága még fokozódik előttök, midőn látják, hogy a világi vagy külső hatalmat kell már ellenök igénybe venni.

Prédikálják az Isten igéjét alkalmas és alkalmatlan időben, a nyilvános istenitisztelek alkalmával nagy gondot fordítsanak a bibliamagyarázatra, annak igazi és valódi megértésére; jelenjenek meg az ilyen tévedezőknek még magán házaiknál vagy összegyülekezéseik helyén is, bátran, nemesen és szeretettel, mint Krisztusnak hű tanítványai szóljanak és működjenek.

A presbyteriumok is felhivattak a lelkipásztorokkal egyező eljárás követésére.

A páncsovai egyház erősítésére, a templom felépíthetése tárgyában következő intézkedés történt:

Az egyházmegyei közgyűlés határozatában elsorolt azon indokokra való tekintetből, hogy a páncsovai egyház életképességének már eddig is dicséretes jeleit adta, tagjai áldozatkészségükről elismerésre méltó tanúbizonyságot tettek; de figyelemmel ezenkívül arra is, mikép az egyházi élet fejlődését és megerősödését a volt határőrvidéken szétszórván élő híveink érdekében s azon célból, hogy a páncsovai egyházban egy új kapocs váljék, mely egyházunk tagjait, a kiknek ottani fennmaradása úgy protestáns egyházi, mint nemzeti érdekekből is igen fontos, már ezen egyházkerület eddigi határozataiban, sőt eddig nyújtott tényleges segítségadásában is szükségesnek ismerie és fogadta el, nevezett egyház kérvényét ezen egyházkerületi közgyűlés pártolólág

fogadja s annak kivételét úgy erkölcsi, mint anyagi támogatásával megkísérelendő. Épen azért, miután ez idő szerint nem létezik olyan egyházkerületi alap, melyből az építkezési célra kívánt összeget kölcsönözni lehessen: a pénz előszerzésére azon módokat kivitelezte fogadtatik el és erősítettik meg, hogy a páncsovai egyház 600 db. 10-10 frtos kötelezvényt bocsásson ki oly kötelezettség mellett, hogy ezen kötelezvényekből a kibocsátási évtől számítandó három év lefolyása után évenként kisorsolás szerint 30 db ily pénztári jegy után eső összeg 300 frt vissza fog fizettetni, s a mennyiben netalán a páncsovai egyház helyzete és körülményei között azon összeget évenként nem fedezhetné, melynek megítélése az egyházmegyére tartozand, az egyházkerület a hiányzó részt vagy összeget a maga részéről biztosítja és fedezni fogja.

Elvárja azért az egyházkerületi közgyűlés a páncsovai ref. egyház tagjaitól, hogy e kibocsátandó kötelezvények elárulásában és vételében a legnagyobb buzgalmat tanusítandják. másfelől felhívja úgy főkép a békésbánati egyházmegyét mint általában egyházkerületünk minden gyülekezetét s a vagyonosabb egyháztagokat, hogy az oly fontos örállomást teljesítő páncsovai egyház biztosítására az áldozatot meghozni ker. szeretettel és igaz lelkesültséggel sietni fognak.

A Nagy József-féle alapítványi ösztöndíj 500 frt Bethlendi Endre most már 4-ik évet külföldön töltő akadémikus és a jelenlegi főiskolai szénior Szabó Lajos között osztott meg.

T. S.

(Folyt. köv.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

Érdekes indítvány. Molnár A. orsz. képviselő az országgyűlésen a vallás és tanulmányi alapok és alapítványok tárgyában ezen igen érdekes indítványt tette: „A ház kijelentésével annak, hogy a vallás- és közoktatási miniszter kezelése alatt álló tanulmányi és vallási alap kezelésének ellenőrzésére bizottság felállítása elrendelésének ténye sem a törvényeink szerint érvényes azon alkotmányos elvnek, hogy a miniszter minden tetteért kizárólag a törvényhozás ténnyezőinek felelős és csak azok által ellenőrizhető, sem pedig ezen alapok jogi természetének sem az országgyűlésen ezen alapokra vonatkozó jogának semmi tekintetben nem praesudicálhat, egy 15 tagból álló bizottságot küld ki azon utasítással, hogy a nevezett alapok természetét megvizsgálván, a felől, valamint azoknak a jövőben való kezelése és ellenőrzése iránt véleményes jelentést terjesztszen elő.”

Ez indítványa kapcsában elmondott s nagy studiumra mutató beszédében kifejtette, hogy a magyar közjog szerint az alapok feletti felügyeletet illető felségi jogot, valamint minden ilynemű jogot a felség csupán mint „magyar király” gyakorolhatja s a koronából folyó és egyéb jogai között tett distinctio a magyar közjog előtt nem létezik. — De maga a vallásalapokról szóló törvény is, melyre a miniszter jelentésében hivatkozik, midőn azt mondja, hogy ő felsége ezek felett magának tartotta fenn az intézkedést; e fentartás nem az országgyűléssel szemben, hanem épen az egyházi főhatóságokkal szemben értendő. — És csak azt jegyezzük meg, hogy a közoktatási miniszter a M. A. indítványával egyetért elvben. — Hát a consequentiákban?

Vettük a sáros-pataki ref. főiskolai tanári kar véleményét, a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter által az országgyűlés elébe terjesztendő gymnasiumi és reáliskolai oktatásról szóló törvényjavaslat felől. Jövő számunkban ismertetni fogjuk.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: *Joó István.*

Főmunkatárs: *Toth Sámuel.*